

İSVEÇ SİYASİ TARİHİNDE OLOF PALME'NİN SİYASİ LİDERLİK TARZI VE SOSYAL DEMOKRASİ MİRASI

Burak Başkan

e-mail:

burak.baskan@erzurum.edu.tr

Doç. Dr., Erzurum Teknik
Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi

DOI: 10.5281/zenodo.18099541

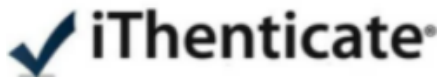
Makale Türü: Araştırma

Geliş Tarihi: 15.11.2025

Kabul Tarihi: 28.12.2025

Bu makaleye atıfta bulunmak için:

Başkan, B. (2025). İsveç siyasi
tarihinde Olof Palme'nin siyasi liderlik
tarzı ve sosyal demokrasi mirası. *ETÜ
Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
16, 169-184.

Öz: Sosyal demokrasi, teorik reçeteleri somut politikalara başarılı bir biçimde dönüştürebilen niteliğiyle bilhassa Kuzey ve Batı Avrupa ülkelerinin bugün ulaştığı refah seviyesinin ve demokratik standartların temelini oluşturan ideoloji olmuştur. İsveç ise sosyal demokrasinin temel prensiplerinin başarıyla uygulandığı ülkelerin başında gelmektedir. Ülkedeki köklü sosyal demokrasi geleneği, diğer pek çok ülkede sosyal demokrat siyasi partiler için model olmuştur. Bu çalışma ise İsveç sosyal demokrasisine damgasını vuran eski İsveç Başbakanı Olof Palme'nin liderlik tarzını, siyasal söylemini ve sosyal demokrasi anlayışını merkezine almaktadır. Çalışmanın verisi, Palme'nin farklı zamanlarda gerçekleştirdiği konuşma metinlerinden oluşmaktadır. Palme'nin geliştirdiği söylem, nitel bir yöntemsel yaklaşımla analiz edilerek söz konusu söylemin şekillendirdiği liderlik tarzı ve sosyal demokrasi anlayışı ortaya konmuştur. Çalışmanın bulgularına göre Palme uluslararası toplumun sorunlarını ülkesinin ulusal sorunlarıyla eşit önemde kabul etmesiyle liderliğini ulusal sınırlarının ötesine taşımış bir liderdir. Palme'nin sosyal demokrasi anlayışı, dayanışmayı merkezine almıştır. Diğer taraftan, mücadelesini yalnızca ekonomiyle ilişkili konularla sınırlandırmayan Palme'nin özgürlük, demokrasi, insan hakları, çevrecilik, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi postmateryalist değerlerin de öncü bir savunucusu olması, onu çağının ötesine taşımıştır.

Anahtar Kelimeler: Olof Palme, Sosyal Demokrasi, Siyasal İletişim, Siyasi Liderlik, İsveç

Jel Kodları: B14, D63, D72, F02, H11

OLOF PALME'S POLITICAL LEADERSHIP STYLE AND LEGACY OF SOCIAL DEMOCRACY IN SWEDISH POLITICAL HISTORY

Burak Başkan

e-mail:

burak.baskan@erzurum.edu.tr

Associate Professor, Erzurum
Technical University, Faculty of
Economics and Administrative
Sciences

DOI: 10.5281/zenodo.18099541

Article Type: Research

Received Date: 15.11.2025

Accepted Date: 28.12.2025

To cite this article:

Başkan, B. (2025). Olof Palme's
political leadership style and legacy of
social democracy in Swedish political
history. *ETU Synthesis Journal of
Economics and Administrative
Sciences*. 16, 169-184.

Abstract: Social democracy, as an ideology capable of bridging the gap between theoretical prescriptions and concrete policies, constitutes the foundation of the prosperity and democratic standards achieved in many Northern and Western European countries. Among these, Sweden stands out as a country where the fundamental tenets of social democracy have been most successfully institutionalized. The Swedish experience has served as a reference point for numerous social democratic parties across the world. This study examines the leadership style, political discourse, and understanding of social democracy of former Swedish Prime Minister Olof Palme, one of the most influential figures in Sweden's social democratic tradition. The research is based on a qualitative discourse analysis of Palme's speeches delivered at different times. Through this method, the study identifies the key dimensions of Palme's political philosophy and leadership approach. The findings reveal that Palme went beyond the confines of national politics, approaching international community's problems with the same seriousness as domestic issues. His conception of social democracy was firmly grounded in the principle of solidarity, while his advocacy of post-materialist values such as freedom, democracy, human rights, gender equality, and environmentalism positioned him as a visionary leader whose ideas surpassed the boundaries of his era.

Keywords: Olof Palme, Social Democracy, Political Communication, Political Leadership, Sweden

Jel Classification : B14, D63, D72, F02, H11

GİRİŞ

Sosyal demokrasi, diğer ideolojilerle kıyaslandığında vadettikleri ile hayata geçirdikleri arasındaki farkın en az düzeyde olması bakımından müstesna bir ideoloji ve siyaset pratiğidir. Bilhassa Kuzey ve Batı Avrupa ülkelerinin bugün ulaştığı refah düzeyinin mimarı olan bu siyaset yapma biçimi, söz konusu ülkelerde demokrasi kültürü, hoşgörü, temel hak ve özgürlüklerin savunuculuğu gibi pek çok ideal insani tavrın da egemen değerler olmasını sağlamıştır. Esas itibarıyla sosyal demokrasi, kapitalizm altında yaşamak zorunda kalan işçilerin örgütlenme biçiminde yaygın olarak benimsenen bir model olmuştur. İşçi sınıfının desteğini kazanmayı başaran sosyal demokrasinin, işçiler lehine kapsamlı bir reform gerçekleştirebilme geçmişine sahip olan tek sol siyasi güç olduğu söylenebilir (Przeworski, 1980: 1). Sosyal demokrasiyi diğer tüm sol siyaset yapma biçimlerinden ayıran en temel özellik ise sosyal demokratların demokratik usul ve esaslara olan kayıtsız bağlılığıdır (Akat, 1991: 32). Sosyal demokrasi, demokrasinin ve temel hakların sosyal ve ekonomik alanlara doğru da genişletilmesi gerektiğini savunur. Özellikle eşitlikçi bir sosyal düzen, iyi örgütlenmiş siyasal katılım, sosyal güvenliğe ilişkin yasal haklar, adaleti esas alan servet ve gelir dağılımı ve tüm bu değerlerle uyumlu, düzenleyici ve dağıtıcı politikalara sahip demokratik bir devlet düzeni sağlayarak en yüksek yüksek demokrasi standartlarına ulaşmaya çalışır (Meyer & Hinchman, 2007: 3).

Sosyal demokrasinin tarihteki en başarılı örneklerinden biri ise hiç şüphesiz ki köklü sosyal demokrat siyaset geleneğine sahip olan İsveç'tir. İsveç'in refah devleti, kimi zaman bir model olarak kimi zaman ise yol gösterici bir örnek olarak uluslararası ilgiyi üzerine çekmeyi her zaman başarmıştır. Söz konusu "İsveç modeli", özellikle 1970'lerde İsveç'in "OECD zenginlik sıralamasında" (kişi başına GSYİH ile ölçülür) en üst sıraya (4. sıra) ulaşmasıyla ve Başbakan Olof Palme'nin İsveç'i geliştirmekte olan ülkeler arasında "ahlaki süper güç" olarak konumlandırmasıyla dünyaca ünlü bir "politika markası" haline gelmiştir (Carlson & Hatti, 2016: 216). İsveç modelinin mimarı olan İsveç Sosyal Demokrat Partisi (*Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti*, kısaca *S/SAP*) ise 1889 yılında Stockholm'daki Sosyal Demokrat Derneği'nin girişimiyle ülkedeki sendikal örgütlenmeden de sorumlu olarak kurulmuştur. Parti aynı zamanda İsveç Sendikalar Konfederasyonu'nun (*Landsorganisationen i Sverige*; kısaca *LO*) 1898'deki kuruluşuna öncülük etmiştir (Carlsson & Lindgren, 2008: 17). 1980'lerin sonlarına gelindiğinde ise İsveç, tartışmasız dünyanın gördüğü en eşitlikçi ülkelerinden biri olmuştur. İsveç'in başarılı bir sosyal demokrat model olmasında, 1969-1986 yılları arasında İsveç Sosyal Demokrat Partisi Genel Başkanı ve 1969-1976 ile 1982-1986 dönemlerinde İsveç Başbakanı olarak görev yapan Sven Olof Joachim Palme'nin (kısaca Olof Palme) etkisi çok büyüktür. Devrimci reformcu, ilerici sosyalist, demokrat ve enternasyonalist gibi çok çeşitli sıfatlarla anılan Palme (Anugrah, 2012), kendinden önceki sosyal demokrat liderlerden farklı profiliyle kendisinden sonraki pek çok sosyal demokrata da ilham olmuştur. Palme yönetiminde ülke, önceki on yılların kargaşasına yeni bir sosyal demokrat politika dalgasıyla yanıt vermiştir. Kamuya açık evrensel çocuk bakımı, emekliler ve küçük çocuklu ebeveynler için konut yardımı, ücretsiz kürtaj hakkı ve kapsamı genişletilmiş çocuk yardımı da dahil olmak üzere ülke çapına yayılmış ücretsiz sağlık hizmetleri, Palme'nin öne çıkan politikalarıdır (Suhonen, 2024).

Bu çalışmanın başlıca amacı, Palme'nin İsveç sosyal demokrasisinin başarılı bir model olarak öne çıkmasındaki etkisini kavrayabilmektir. Çalışmada Palme'nin aktif siyaset yaşamı

süresince ortaya koyduğu siyasi liderlik tarzı ve kendine has sosyal demokrasi anlayışı ele alınmıştır. Palme'nin çeşitli zamanlarda yapmış olduğu konuşmalar nitel bir yöntemsel yaklaşımla analiz edilmiş ve Palme'yi diğer sosyal demokrat liderden ayıran başlıca unsurlar ortaya konmuştur. Ayrıca çalışma, 2010'larda ortaya çıkan aşırı sağcı otoriter popülist dalga karşısında sosyal demokrasinin güçlü bir alternatif olarak varlığını sürebilmesine mütevazı bir katkı sunma motivasyonunu taşımaktadır.

PALME'NİN SİYASET SAHNESİNE ÇIKIŞI

Olof Palme, üst orta sınıfta sayılabilecek varlıklı bir ailenin mensubu olarak 30 Ocak 1927'de İsveç'in başkenti Stockholm'de dünyaya gelmiştir. Çocukluğu çeşitli hastalıklarla mücadele ederek geçen Palme, bu sebeple eğitim hayatının büyük bir bölümünü özel derslerle yürütmüş, ortaöğrenimini ise ülkenin önde gelen yatılı liselerinden *Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket*'te tamamlamıştır. On yedi yaşında üniversiteye kabul edilen Palme, İsveç'in Stockholm Üniversitesi'nde (*Stockholms Universitet*) hukuk ve ABD'nin Kenyon Koleji'nde (*Kenyon College*) ise siyasal bilgiler öğrenimi görmüştür (Fredriksson, t. y.: 3-4).

Üniversitede geçirdiği yıllar boyunca kendini öğrenci hareketlerine adanmış Palme, İsveç Öğrenciler Birliğinin sekreterliğini yapmış ve uluslararası ilişkiler komitesinde aktif olarak görev almıştır. Dahası, kendi ülkelerinde mali yardımlardan mahrum kalan siyahi Güney Afrikalı öğrencilere İsveç üniversitelerinde burs sağlayan bir program başlatarak adını geniş kitlelere duyurmuştur (Derfler, 2011: 2). 1948 yılında, henüz öğrencilik hayatı devam ederken Çekoslovakya'da Komünist Parti'nin darbe girişimine karşı direnişe katılmıştır. Orada bir Çek kıızıyla evlenen Palme, bu ilk eşinin İsveç'e taşınmasını sağlamış ve bir süre sonra da boşanmıştır. Bir sonraki evliliğini ise üç çocuk sahibi olduğu Lisbet ile 1956 yılında yapacaktır (Guogis & Rakšnys, 2016: 40).

Mezun olduktan sonra avukatlık yapmak yerine sendika çalışmalarında politik faaliyetlerine devam etmeyi tercih eden Palme, bu sırada *Tiden* dergisi için ara sıra makaleler kaleme alarak yükseköğretimin demokratikleştirilmesinin gerekliliğine dikkat çekmiştir (Derfler, 2011: 2). Aldığı hukuk eğitimi, ileriki siyasi yaşamında hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü fikirlerine bağlılığını güçlendiren bir etkiye sahip olmuştur. Diğer taraftan etkili sendikacılık yönü ise siyasi liderliği süresince onu tüm dünya genelinde işçi sınıfının haklarını en çok dillendiren Batılı lider konumuna yükseltecektir.

Palme Ağustos 1953'te dönemin İsveç Başbakanı Tage Erlander'in sekreteri olarak görevlendirilmiştir. Dönemin Eğitim ve Din İşleri Müsteşarı (sonradan Bakan olmuştur) Ragnar Edenman ise yine o dönemde İsveç'in Ulusal Öğrenci Birliği başkanı olan Palme'yi Erlander'e öneren kişi olmuştur. Diğer taraftan Edanman söz konusu öneriyi Erlander'e sunarken, Palme'nin sosyal demokrat olup olmadığı konusunda emin olmadığını altını çizmiş, İsveç Başbakanı ise görevlendirilecek sekreterin parti üyesi olmasına lüzum olmadığını ve söz konusu görev için çevik, zeki ve yabancı diller konusunda yetenekli bir kişiye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (Ruin, 1990: 53-54). Her ne kadar Erlander ilk başta Palme'den profesyonel bir asistanlık hizmeti beklemiş olsa da Palme'nin güçlü siyasi karakteri onu bir sekreterin çok ötesine taşımıştır. Böylece Palme'nin dünya siyasetini etkileyecek bir siyasi lider olmasına giden yolun taşları döşenmeye başlamıştır. 1957 yılında milletvekili seçilen Palme, böylece İsveç Meclisi'nde siyaset

yapma olanağına da kavuşmuştur (Lennon, 2016). Bu durum, onun herkes tarafından tanınan bir siyasi figür olmasını sağlamıştır.

1963 yılında Devlet Bakanı (Portföysüz Bakan) olan Palme, 1965-1967 yılları arasında ise Ulaştırma ve İletişim Bakanı olarak görevlendirilmiştir. Bu dönemdeki en dikkat çeken hamlesi ise İsveç'in gündelik yaşamında büyük bir karmaşaya sebep olan soldan akan trafiğin, sağdan akması yönünde aldığı karardır (Fredriksson, t. y.: 11). 1967 yılında Eğitim ve Kültür Bakanı olarak atanan Palme, bir kez daha reformist politikalar konusundaki yeteneğini göstermiştir. Bu dönemde öne çıkan başarıları, toplumsal eşitliği garanti altına almayı amaçlayan Kültür İşleri Konseyi'nin kurulması ve İsveç'in evrensel refah devletinin temel taşı haline gelen öğrenim yardımı sistemidir (Quirico, 2009: 100). Aynı dönemde dikkat çeken diğer girişimleri ise Marksizm eğitimi okul müfredatına dahil etmesi ve mümkün olduğunca çok sayıda gencin İsveç'in bilimi esas alan yükseköğreniminden faydalanabilmesi için üniversitelere giriş barajını düşürmesidir (Guogis & Rakšnys, 2016: 40). Böylece hem üniversite eğitiminin toplumsal tabana yayılmasını sağlamış hem de söz konusu eğitimin normatif temelini Marksizm ile şekillendirmiştir.

1960'lı yıllar tüm dünyada olduğu gibi İsveç'te de 1950'lere nazaran çok daha politik bir atmosfer içerisinde tecrübe edilmiştir. 1969'a gelindiğinde ise Palme nihayet Erlander'den İsveç Sosyal Demokrat Partisi Genel Başkanlığı görevini devralmış ve böylece yeni İsveç Başbakanı olmuştur. Palme'nin görevi devraldığı kongrede refah, eğitim ve toplumsal cinsiyet gibi pek çok alanda kapsamlı bir eşitlik programı benimsenmiştir (Fredriksson, t. y.: 13). Bu süreçte İsveç siyasetinin odağına yerleşen genç ve dinamik Palme, bir önceki yıl İsveç Sosyal Demokrat Partisinin elde ettiği %50,1'lik rekor seçim sonucunun kendisine verdiği onayı da arkasına alarak sosyal demokrat fikriyatın küresel liderliğine giden yola iddialı bir başlangıç yapmıştır (Hedin, 2015: 64). Bu yolun kilometre taşları ise onun sıra dışı siyasi liderlik tarzı ve kendine has sosyal demokrasi anlayışıdır.

PALME'NİN AKTİF SİYASET YAŞAMI VE LİDERLİK TARZI

Palme'nin dünya çapındaki ünü, hiç şüphesiz ki en başta uluslararası siyasette yarattığı etkiden kaynaklanmıştır. Bu etkinin başlıca sebebi, Palme'nin küresel sorunları ele alırken İsveç'in ulusal meselelerine karşı gösterdiği hassasiyetin aynısını göstermesidir. Bu anlamda kendi ülkesinin çıkarları dışında insanlığın ortak iyiliğine kayıtsız kalan siyasetçilerin arasında insanlık için bir umut olmayı başarmıştır. *"Sosyal demokrasinin temel gücü, iç ve dış meseleleri aynı perspektiften görebilme yeteneğidir ve bu meselelerin ortak çözümü dayanışma olarak adlandırılır"* (Palme, 1974, akt. Jonsson, 2022: 35) ifadesi ile sosyal demokratlara tüm insanlık için ortak bir kaygı yüklemiştir. Bu çerçevede, Palme ile birlikte sosyal demokrat bir uluslararası ilişkiler ekolünden bahsetmek mümkündür.

Her ne kadar 1950'lerde siyaset sahnesine çıktığında orta üst sınıf bir aileden gelmesinin de etkisiyle nispeten ılımlı bir siyasetçi profili ortaya koysa da özellikle 1960'ların sömürgecilik ve savaş karşıtı ayaklanmalarının etkisiyle daha keskin fikirlere sahip olmuştur. Başbakan olarak Palme'nin enternasyonalizmi, döneminin dikkatlerini üzerine çekmeyi başarmıştır. Bu çerçevede Vietnam Savaşı sırasında ABD emperyalizmine karşı Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni (Vietkong) desteklemiştir. 1968 yılında Vietkong heyeti ile birlikte Vietnam Savaşı'na karşı

oldukça ses getiren bir yürüyüş gerçekleştirmiştir (Suhonen, 2024). Palme, “Vietnam’da barış ve Vietnam halkı için ulusal bağımsızlık istiyoruz. Vietnam halkının geleceği yabancı efendiler tarafından belirlenmemelidir” (Palme, 1972b: 8) ifadeleriyle emperyalizm karşıtı tavrın küresel anlamda öncüsü olmuştur. Dahası, siyasi tutukluları idam etmesinden dolayı İspanya’daki Franco rejimini “lanet olası katiller” olarak niteleyerek uluslararası kamuoyu önünde kınamıştır. 1975 yılında ise Küba’yı ziyaret ederek Batista rejiminin karşısında durmuş ve Küba devrimcilerinin yanında yer almıştır (Suhonen, 2024). Palme’nin siyasi hayatı boyunca aldığı aktif eylemlilik haline dayalı benzer tavırlar, onu “aktivist Başbakan” yapmıştır.

Soğuk Savaş’ın yarattığı iki kutuplu dünyada Palme, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde yaptığı tarihi konuşmayla, uluslararası ilişkiler literatürüne ilk kez Herz (1950) ile giren güvenlik ikilemi¹ sorununun Doğu ile Batı’nın yapıcı diyaloguyla çözülebilecek bir mesele olduğunun altını çizmiştir:

Barışın ancak caydırıcılıkla sağlanabileceğini söylemek, güvenliğin arayışının korku ve intikam tehdidi üzerine kurulması gerektiğini söylemekle aynı şeydir. Amaç, rakibinizde mümkün olduğunca fazla korku uyandırmaktır. Rakibinizin amacı da size aynısını yapmaktır. Sonuç olarak korku giderek artacaktır. Ve bununla birlikte, Avrupa’da ve dünyada giderek daha fazla silah geliştirilip konuşlandırılacaktır. Bunun barış için uzun vadeli bir temel sağlayabileceğini düşünmüyorum.

Tüm halkların nükleer savaşı önleme konusunda ortak çıkarları vardır. Bu, en temelde hayatta kalmalarıyla ilgili olduğu için üzerinde anlaşabilecekleri tek konudur. Ortak güvenlik kavramı bu temele dayanmaktadır. Bu kavram, rakiplerin savaşı önlemek için birlikte hareket etmeleri gerektiği fikrine dayanmaktadır. Müzakere yoluyla mevcut silahların dengeli bir şekilde azaltılması, karşılıklı güven artırıcı önlemlerin artırılması ve yeni silahların sınırlandırılmasını kapsamaktadır. Bu çaba için Doğu ve Batı arasında yapıcı bir diyalog geliştirilmelidir. Bu diyalog, tüm ülkelerde barış ve güvenlikle ilgilenen karar vericiler, müzakereciler, bilim insanları ve geniş halk kitleleri arasında gerçekleştirilmelidir. (Palme, 1983)

Palme’nin konuşmasında dikkat çeken en önemli unsurlardan bir tanesi de Doğu-Batı diyalogunda kendisini bir Batılı olarak konumlandırmamış olması ve iki cephe arasında tarafsız bir hakem gibi davranmasıdır. Bu anlamda, Doğulu olmadığını her fırsatta hatırlatma ihtiyacı duyan ve Doğuya karşı üstenci ve buyurgan bir tavır takınan diğer Batılı liderlerden ayrılmıştır. Bu anlamda Joshi (2023), Palme’nin uluslararası ilişkilerdeki şiddet karşıtı tavrının, Taoist filozof Laozi’nin (*Lao-tzu* olarak da bilinir) görüşlerine dayanan “şiddet içermeyen liderlik” modeliyle benzerlik gösterdiğini tespit etmiştir.

Palme, görevde olduğu süre boyunca diğer ülkelerdeki sosyal demokrat parti liderleriyle önemli dostluklar kurmuştur. Bilhassa Avusturya’dan Bruno Kreisky ve Almanya’dan Willy Brandt ile geliştirdiği ikili ilişkiler, sosyal demokrasinin özellikle Batı Avrupa’da o dönemdeki rotasının belirlenmesinde önemli bir pay sahibidir (Guogis & Rakšnys, 2016: 37). Bu sayede sosyal

¹ Güvenlik ikilemi kavramı, Herz (1950) tarafından ülkelerin birbirlerini tehdit olarak algılamaları sonucu askeri harcamalarını karşılıklı olarak sürekli artırmalarını açıklamak için kullanılmıştır.

demokrasi, dünyanın önemli bir kısmında ve bilhassa Avrupa’da etki gücü yüksek bir politik ağı sahip olabilmektedir.

Dahası Palme, liberalizm, sosyalizm ve sosyal demokrasiyi belirli konu başlıklarında uzlaştırmayı başarabilmiş bir liderdir. Endüstrileşmeye ve sermayeye karşı katı bir tutum takınmamış, sosyal demokrasinin ekonomi alanındaki temel ilkelerini Batı demokrasilerinde egemen olan serbest piyasa düzeniyle uzlaştırma yoluna gitmiştir.

Genel manada endüstriyel toplumu kınamadan önce iki kez düşünmek gerekir. Endüstrileşme, önceki nesillerin hayal bile edemeyeceği ekonomik standartlar ve gelişmiş sosyal refah imkanları sunmuştur. Endüstrileşme, büyük olanakları beraberinde getiren gelişmiş bir iş birliği ve iş bölümü şekli olmaya devam etmektedir.
(Palme, 1972b: 17-18)

Dolayısıyla Palme’nin refah devleti anlayışı, serbest piyasa ekonomisinin ve global serbest ticaretin belirli avantajlarından faydalanmakta, fakat serbest piyasanın ve aşırı bireyciliğin sınıf bilincini ortadan kaldıran ve bireyi atomize eden yapısını temelden sarsmıştır. Palme’nin refah devletinin pek çok ülke için model olmayı başarması da bu yüzdendir.

Sembollerin politikanın özünü oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda (Başkan, 2023a: 8), Palme’nin bizatihi kendisinin bir politik figür olarak dünya siyasi tarihinde bir sembole dönüşmesi, bıraktığı mirasın önemini bir kez daha göstermektedir. Zira Palme hem sosyal demokratik sistemin ve refah devletinin (Guogis & Rakšnys, 2016: 40) hem de yeni nesil politikacılığın sembolü olmayı başarmıştır (Quirico, 2009: 100-101). Onun adına kurulan düşünce kuruluşlarının ve onu inceleyen sosyal bilimcilerin sosyal demokrasiye yaptığı hatırı sayılır entelektüel katkı da bu mirasın bir sonucudur.

PALME’NİN SİYASAL SÖYLEMİ VE SOSYAL DEMOKRASİ ANLAYIŞI

Sosyal demokrasinin dünya tarihindeki başarılı örneklerine referansla vadettiklerini önemli ölçüde gerçekleştirebilmiş bir ideoloji olarak anılmasında İsveç modelinin etkisi büyüktür. Bu noktada, çok farklı politika ve ilkelerin atfedildiği İsveç modeli, esas itibarıyla dört temel sacayağıyla tanımlanmaktadır: Bunlar; konsensüse dayalı siyasal kültür, emek ve sermaye arasında kurulmuş olan ve yeniden dağıtımcı sosyal politikaları esas alan eşitlikçi denge, merkezi örgütlenmeye sahip işçiler ile işverenler arasındaki anlaşmazlıkları en aza indirme amacıyla inşa edilen endüstriyel ilişkiler ve küçük İsveç ekonomisinin uluslararası pazarlara bağımlılığının hem liberal bir ticaret politikasını hem de rekabetçi bir ihracat sektörünü gerektirdiğini kabul eden anlayıştır (Walters, 1987: 67-68).

İsveç modelinin popülerliğinde, Palme’nin hatırı sayılır bir payı vardır. Nitekim Palme, siyasi söylemlerinde sık sık bu modele referans vermiştir. İsveçlilere yönelik yaptığı “İsveç modelini savunma” çağrısı, 1985 seçimlerindeki siyasal kampanyanın ana temasını oluşturmuştur. Bu seçimlerde seçmenin neoliberalizmi reddetmesi ve sosyal demokrat politikaları desteklemesi, Palme tarafından İsveç modelinin hala canlılığını koruduğunun bir göstergesi olarak yorumlanmıştır (Walters, 1987: 66). Palme, pek çok konu başlığında sosyal demokrasinin geleneksel sınırlarının dışına çıkmış bir siyasetçi ve fikir insanıdır. Kendine özgü siyaset tarzı ve siyasal söylem üretmedeki ustalığı onu sosyal demokrasi ve refah devleti üzerine

yürütülen teorik tartışmalara aktif siyasetteki uygulamalarıyla yön veren bir pozisyona yerleştirmiştir.

Palme, çoğunlukla sosyal demokrasi ile demokratik sosyalizm kavramlarını birbirinin yerine geçecek şekilde kullanmıştır. Öte yandan Adler-Karlsson (1978: 340), İsveç'teki 44 yıllık sosyal demokrat liderliğe, hâkim sosyalist retoriğe ve üretim araçlarının mülkiyetinin işlevsel bir şekilde kontrolüne yönelik önemli devlet müdahalelerine rağmen, kapitalist kazanç değerlerinin hala İsveç toplumunun işleyişinin merkezinde yer aldığını belirtmiştir. Bu anlamda sosyal demokratların kullandığı "demokratik sosyalizm" ifadesinin, özel mülkiyeti ve serbest piyasa ekonomisini tümünden ortadan kaldıran bir düzene karşılık gelmediği açıktır. Nitekim Palme, "...demokratik sosyalizmin hedeflerini formüle etmek, biz sosyal demokratların görevidir" (Palme, akt., Cem, 2005: 37) ifadesiyle sosyalizm için demokrasinin temel ilkelerini esas alan bir yol haritası çizmiş ve bu yol haritasını tatbik etme işini de tüm dünyadaki sosyal demokratlara vermiştir.

"... halkın iradesi ve çabalarına dayanmalıdır. (...) Bunlar, demokrasi için gerekli olduğu gibi, açık tartışma ortamında ve başkalarının görüşlerine saygı gösterilerek demokratik inanç yolunda uygulanmalıdır. Bu yol zahmetli ve çok zaman alıcı görünebilir. Ancak bu yol, sosyal değişimin vatandaşların aktif katılımıyla gerçekleştirilebilmesi ve sonuçların vatandaşlar arasında güçlü kökler inşa edebilmesi gibi kesinlikle belirleyici bir avantajla sonuçlanmaktadır." (Palme, 1975, akt. Carlsson & Lindgren, 2008: 84-85).

Sosyalizmin demokratik bir niteliğe sahip olması ile kastedilen, sosyal değişimin özgür bir tartışma ortamında ve farklı fikirlerin saygı çerçevesinde çarpışmasıyla gerçekleşmesidir. Bu sayede halkın iradesini yansıtan bir dönüşüm, tepeden inme yöntemlerle dayatılmaya çalışılan bir dönüşümden çok daha köklü ve sağlam olacaktır. Bu anlamda Palme, sivil toplumun özellikle de sendikalar vasıtasıyla dönüşümün ana lokomotif olması gerektiğini savunmuştur. Palme'nin gençlik yıllarından itibaren bir yandan gazete ve dergi gibi toplumsal tartışmanın yürütüldüğü mecralarda entelektüel faaliyetlerde bulunması diğer yandan ise örgütlü gençlik hareketlerinde görev alması, söz konusu demokratik dönüşüme olan inancının göstergesidir.

Palme için eşitlik, özgürlüğe ve diğer tüm insani değerlere giden yolun ana kilometre taşıdır. Dolayısıyla liberalizm ya da liberteryenizm gibi ideolojilerin negatif özgürlük anlayışından ciddi bir biçimde farklılaşan sosyal demokrat pozitif özgürlük anlayışı, pozitif görev ve sorumlulukları zorunlu kılar. Bu noktada negatif görev ve sorumluluklar insanları zarar vermekten alıkoymakla yetinirken pozitif görev ve sorumluluklar insanı fayda için aktif şekilde eyleme geçmeye teşvik eder (Başkan, 2023b: 383). Dolayısıyla sosyal demokraside söz konusu pozitif görev ve sorumluluklar, toplum içerisindeki aktif bir dayanışma tavrı göstermeye karşılık gelmektedir.

Özgürlüğün toplumdaki en temel eşitliğe, yani insanlara eşit değer verilmesine bağlı olduğunu savunuyoruz. Özgür bir toplumun, halkı arasındaki dayanışmaya ve ekonominin demokratik bir şekilde örgütlenmesine bağlı olduğu bizim tarafımızdan açıkça görülmektedir. Sömürü ve bağımlılık, ancak bu şekilde özgürlüğe ve insani gelişime dönüştürülebilir (Palme, 1981, akt. Jonsson, 2022: 43).

Palme'nin dayanışmaya yaptığı güçlü vurgu, onun sosyal demokrasi anlayışının bireylere yüklediği ahlaki sorumluluğun bir sonucudur. Öteki ile dayanışma içinde olan bireyler, liberalizmin öteki bireylerle toplumsal bir ortaklık kuramayan ve bencillikle bezenmiş atomize bireylerinden farklıdır.

Demokratik sosyalizm, bireyin kişisel sorumluluk almasını önkoşul olarak görür. Ayrıca bu, başkalarına karşı saygı ve dayanışma gösterme becerisini de gerektirir. Bu nedenle, toplumsal ve bireysel ahlak arasında bir etkileşim olmalıdır. (Palme, 1981 akt. Jonsson, 2022: 44).

“Kişisel itici güç olarak sosyal dayanışma” ifadesiyle Palme, daha birey odaklı bir dayanışma kavramını, yarım asırdır yerleşik olan ve sosyal demokrat refah devleti fikrine dayanan sosyal demokrat dayanışma kavramına dahil etmiştir. Böylelikle, bu dayanışmayı kısmen yeni bir şekilde sunma girişimi, sosyal demokrasinin çağdaş yorumlarında da büyük oranda kabul görmüştür (Jonsson, 2022: 44). Böylece bireyler, kolektif entitelerin fark edilemeyen birer parçası olmaktan da kurtulmuştur.

Bizim için demokrasi, bir insan onuru meselesidir. İnsan onuru ise siyasi özgürlük, düşünceleri özgürce ifade edebilme, eleştiri ve fikir sahibi olabilme hakkıdır. İnsan onuru, sağlık, çalışma, eğitim ve sosyal refah hakkıdır. İnsan onuru, başkalarıyla birlikte geleceği şekillendirebilme hakkı ve imkânıdır. Bu haklar, yani demokrasi hakları, toplum içinde seçkin bir gruba mahsus değildir, tüm halkın ortak haklarıdır (Palme, t.y.).

Palme, haklardan bahsederken bilhassa sağlık, çalışma, eğitim ve sosyal refah hakları gibi ekonomi temelli hakları her zaman ön plana çıkarmıştır. Bu haklara yönelik vurgu, sosyal demokrasinin tarihsel olarak aktif bir tutum geliştirdiği sınıf mücadelesinden kaynaklanmaktadır. Söz konusu sınıf mücadelesinin çerçevesinde Palme, 1970'lerin başında “iş hayatının yenilenmesi”ni siyasetin ana teması olarak belirlemiş ve iş hukukunu, yani iş piyasasını düzenleyen yasaları yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda sosyal demokrat hükümet, istihdam güvencesi, çalışma ortamı, sağlık ve çevreye zararlı maddeler, yönetim kurulu temsilciliği, eğitim izni ve güvenilir kişilerin konumu ile ilgili yasaları yürürlüğe koymuştur (Olof Palmes Minnesfond, 2021).

1976 yılında ise İsveç modelini adeta yeniden tanımlayan ve radikal işgücü piyasası reformlarının bir finali niteliğinde olan İşyerinde İşçi Katılımı Yasası (*Medbestämmandelagen*, kısaca *MBL*) hazırlanmıştır. Yasa, Haziran 1976'da parlamentoda kabul edildiğinde, Başbakan Olof Palme, MBL'yi “yüzyılın reformu” olarak nitelendirmiş ve genel oy hakkının verilmesinden bu yana en önemli yetki ve etki genişlemesi olduğunu iddia etmiştir (Hedin, 2015: 59-60). Böylece istihdam garantileriyle desteklenen güçlü sosyal haklar, işçi sınıfını güçlendirecek, dayanışmayı besleyecek, sermayenin ayrıcalıklarını azaltacak ve böylece piyasa sisteminin işçiler üzerindeki yıkıcı etkisini zayıflatacaktır (Esping-Andersen & van Kersbergen, 1992: 188).

Bir husus vurgulanmalıdır. İşsizlikle mücadele insanlık için ortak bir mücadeledir, ulusların birlikte yapması gereken bir şeydir. Hiçbir ülke tek başına genişleme politikası izleyemez. Bu tür politikalar kaçınılmaz olarak rekabet gücünün kaybına

ve büyük cari açıkların oluşmasına yol açar. Çok geçmeden, tek başına genişleme girişimleri tersine çevrilmek zorunda kalacaktır. Bunun çözümü aslında çok basittir, ancak uygulanması çok zordur. Uluslararası ekonomik bağımlılık, dünya ekonomik krizinin çok sayıda ülkenin ayrı ayrı yaşadığı krizler olmadığı anlamına gelmektedir. Bu, ortak bir krizdir. Çözümü ise büyümeyi ve istihdamı artırmak için ortak eylemde bulunmaktır (Palme, 1983).

İşsizlik, Palme'nin neredeyse her konuşmasında değindiği başlıca konulardandır. Palme'ye göre refah devleti olma iddiası, ülkede tam istihdamı sağlamakla mümkün olabilir. Diğer taraftan ülkelerin ekonomik büyümeyi ve istihdamı artırmak için ortak hareket etmesi zorunluluğu, sermayenin ve emeğin serbest dolaşımının sağlanması ile mümkündür. Dolayısıyla Palme, göçmen karşıtlığına karşı net tavır almıştır. Palme'nin sosyal demokrasi anlayışında, ülke içinde ve dışında yaşanan durum ve olaylara gösterilen tepkide tutarlılık gerekli bir şarttır. Bu çerçevede Palme, ABD'de yaşayan İsveçli-Amerikanların kimliklerini koruma taleplerine ve ülkeleriyle olan ilişkilerini canlı tutma girişimlerine yönelik tavrın aynısının İsveç'te yaşayan göçmen işçiler için de ortaya konmasını gerektiğini belirtmiştir. Nitekim başbakanlığı süresince çokkültürlülük lehine kamuoyu desteğinin sağlanması için mücadele etmiştir (Tawat, 2017: 480).

Toplumsal bölünmelere sığınmak kolaydır. Bu bölünmeler nesiller arasında, toplumdaki farklı gruplar arasında, ülkenin farklı bölgeleri arasında [...] olabilir. İşçi hareketi için ülkenin farklı bölgelerini bir arada tutabilmek önemlidir. Bunda başarılı olmak için ise kapsamlı bir dayanışma gereklidir. Dayanışma talebi, tüm nüfusu kapsamalıdır. (Palme 1972: 20, akt. Jonsson, 2022: 33)

Sosyal demokrasi, belirli bir toplumun tüm vatandaşlarının, vatandaşlık hakları gereği, o toplumun sağlayabileceği yaşam standartlarından eşit olarak yararlanma hakkına sahip oldukları iddiasındadır (Dow, 1993: 1). Bu noktada Palme'ye göre toplumda dayanışmanın sağlanmasının önündeki en ciddi engel, toplum içindeki çeşitli kimliksel bölünmeler ve kamplaşmalardır. Bunu engellemenin yolu ise toplumdaki dezavantajlı grupların haklarını her platformda savunmaktır. Böylece Palme, post-materyalist değerlerin ulusal ve uluslararası politik ajandalara girmesinde önemli bir role sahip olmuştur.

Erkekler aile hayatının çeşitli yönlerinde, örneğin çocuklarla daha iyi iletişim kurmak gibi, daha büyük sorumluluk sahibi olmalıdır. Kadınlar ekonomik olarak daha bağımsız hale gelmeli, iş arkadaşlarını tanımalı ve ev dışındaki çevrelerle iletişim kurmalıdır. Cinsiyetler arası eşitliğin artmasının en büyük kazancı, elbette ki hiç kimsenin cinsiyeti nedeniyle önceden belirlenmiş bir role zorlanmaması, ancak kişisel yeteneklerini geliştirmek için kendisine daha iyi fırsatlar sunulması olacaktır (Palme, 1970).

Palme'nin özellikle üzerinde durduğu eşitsizlik kaynaklarından biri ise toplumsal cinsiyete dayalı algılar, tutumlar ve davranışlardır. Bu noktada Palme, kadınları eve mahkûm eden ve ekonomik hayatı tamamen erkeklerin kontrolüne bırakan toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkmış ve kadınların erkeklerle eşit haklardan faydalanabilmesi için fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik politikalara öncülük etmiştir. Palme'nin kadınların çalışma hayatında en az erkekler kadar yer alması gerektiğini vurgulamasının önemli bir sebebi de kamusal alanın yalnızca erkeğin

egemenlik sahasına dönüşmesinin cinsiyet temelli toplumsal bölünmelere yol açması ve toplum içerisindeki dayanışma ruhuna zarar verecek olmasıdır. Sonuç olarak, işçi sınıfının gücünün kırılmasını engellemek için cinsiyet eşitliği muhakkak garanti altına alınmalıdır.

Palme, çevre konusuna da bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmış ve iyi bir çevreye olan genel talebin çalışma ve barınma koşullarıyla yakın bir bağlantısı olduğunu vurgulamıştır (Sundström, 2021: 85). Eski moda sosyal demokrat politikaların, bu yeşil akımı yeterince dikkate almaması nedeniyle ciddi bir biçimde eleştirildiği bir ortamda Palme, büyüyen çevre hareketini dinlemek ve onlarla etkileşim kurmak için özel çaba göstermiştir (Sundström, 2021: 84). Bu bağlamda Palme, çevre hareketlerine öncülük etmesi bakımından dünya tarihinde oldukça istisnai bir yere sahiptir. Palme'nin Başbakanlığı sırasında 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, çevreyi insanlığın ana gündem maddelerinden biri haline getiren ilk dünya konferansıdır. Konferansta ortaya çıkan Stockholm Deklarasyonu ile 26 ana prensip kabul edilmiş ve sanayileşmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında ekonomik büyüme, hava, su ve okyanusların kirlenmesi gibi alanlarda alınacak önlemler ile dünya halklarının refahı gibi konularda diyalog başlatılmıştır (UN, t.y.). Konferans sırasında Palme'nin yapmış olduğu konuşmada dile getirdiği *"Tüm ülkeler, faaliyetlerinin başkalarının çevresine zarar vermemesini garanti altına almakla yükümlüdür."* (Palme, 1972a: 4) sözleri, çevre sorunlarının sorumluluğu konusunda bugün hala devam eden tartışmaların fitilini ateşlemiştir.

"Hükümetim, bildirgede kalkınmanın gerekliliğine yapılan vurguya büyük önem atfetmektedir. Sanayileşmiş ülkelerdeki her bireyin, gelişmekte olan ülkelerdeki insanlara göre ortalama olarak dünyanın sınırlı kaynaklarını otuz kat daha fazla tükettiği inkâr edilemez bir gerçektir. Yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklarımızın sınırlı olduğunu biliyoruz. Bu basit gerçek, kaçınılmaz olarak eşitlik sorununu, yani hem ülkeler arasında ve hem de ülkeler bünyesinde daha eşit dağıtım sorununu gündeme getirmektedir." (Palme, 1972a: 5).

Palme, küresel çevre sorunlarının sorumluluğunu öncelikle sanayileşmiş ülkelere yüklemiş, dünya kaynaklarının sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda söz konusu ülkelerdeki aşırı tüketimin var olan eşitsizlikleri daha da derinleştirdiğinin altını çizmiştir. Bu noktada sosyal demokrasinin yeniden dağıtım konusundaki hassasiyetini hem dünya kaynaklarının ülkeler arasında eşit paylaşımını hem de ülke kaynaklarının ülke sınırları içerisinde yaşayan insanlara eşit şekilde dağıtımını kapsayacak şekilde genişletmiştir.

"Baskı, terör, işkence, özgürlüklerin kısıtlanması ve diğer insan hakları ihlallerinin yaygınlaşmasına karşı protesto eylemleri geliştirmeyenler, sonuçta barışın bozulmasına katkı sunmuş olurlar. İnsan haklarını ve özgürlükleri savunmayı her zaman temel görevimiz olarak görmüşüzdür." (Palme, 1976: 4).

Eşitliği, özgürlüğü ve dayanışmayı siyasetin merkezine alan ve post-materyalist değerleri sosyal demokrasinin gündemine dahil eden Palme, bütün bu ilke ve değerlerinin hayata geçirilebilmesi için ise aktif bir politik mücadeleyi ve aktivizm ruhunu zorunlu görmüştür. Palme'nin ifadeleri, kayıtsızlığın bir tarafsızlık olarak görülemeyeceğinin ve kayıtsız kişilerin zorbaların amaçlarına hizmet ettiğinin altını çizmektedir. Bu noktada Palme'nin, aktivizm ruhuna sahip olma konusunda kendi gençlik döneminde öğrenci hareketleri içerisinde üstlendiği

görevlerden ve verdiği siyasi mücadelelerden ilham aldığı söylenebilir. Böylece sıra dışı tarzıyla dünya siyasi tarihine geçmesinde 'aktivist Başbakan' niteliğinin etkisi büyüktür.

SONUÇ

Palme'nin 28 Şubat 1986'da uğradığı suikast hem Batı dünyasında hem de İsveç vatandaşları arasında büyük bir şok dalgası yaratmıştır. İsveç'te on yıllardır azalan kiliseye gitme oranının bir süreliğine de olsa bu olay sebebiyle aniden artması ve Palme'nin halefi Ingvar Carlsson'ın suikastın ardından birkaç hafta içinde rekor düzeyde yüksek bir destek oranı elde etmesi, halkın suikasta olan tepkisinin boyutunu göstermiştir (Esaiaasson & Granberg, 1996: 429). Palme'nin ölümü, özellikle Reagan ve Thatcher rejimlerinin hüküm sürdüğü bir dönemde, dünyanın dört bir yanındaki sömürgecilik karşıtı, ilerici ve enternasyonalist hareketler için ağır bir darbe olmuştur (Anugrah, 2012).

Olof Palme, yalnızca siyasette bulunduğu dönemi değil, suikast sonucu katledilmesinden sonraki dönemi de derinden etkilemiş bir siyaset ve fikir insanıdır. Dünya siyasetine en büyük katkısı, küresel olayları sadece kendi ülkesinin perspektifinden değerlendirmemesi ve tüm insanlık için ortak bir perspektif ortaya koyabilmesidir. Bu anlamda Palme'nin yalnızca İsveç'in lideri olarak görülemeyeceği ve bir bütün olarak insanlığın ortak iyisine ulaşılmasına liderlik ettiği söylenebilir. Bilhassa Vietnam Savaşı'nda emperyalizme karşı ortaya koyduğu tavır, Palme'yi Batılı liderler arasında müstesna bir konuma yerleştirmiştir. Diğer taraftan Palme, asla uzlaşmaz görülen ülkeler, sınıflar, gruplar ve kavramlar için alternatif uzlaşma alanları oluşturabilme yeteneğine sahip bir liderdir. Bu sebeple, Palme'nin siyaset pratikleri, zaten dinamik bir ideoloji olması gereken sosyal demokrasiyi dönüştürmüştür.

Palme'nin sosyal demokrasi anlayışı, bireyleri kolektif bütünler içinde eritmeyen ve bireyselleştirerek kolektifliği bir araya getirebilen bir anlayışa dayanmaktadır. Dayanışma ruhu, Palme'nin toplumun her kesimine aşılama çalıştığı değerlerin başında gelmektedir. Ona göre toplumun işçi sınıfı, ortak bir dayanışma ruhuyla hareket etmelerini engelleyecek her türlü ayrışmadan uzak durmalıdır. Dolayısıyla Palme'nin altını çizdiği dayanışma ruhu, ortak amaçlar için her türlü farklılığı bir kenara koyarak birlikte hareket edebilmeyi esas almıştır. Bu birliktelik, farklı ülkelerin vatandaşlarını da kapsamaktadır. Diğer taraftan Palme'nin sosyal demokrasi anlayışı, yalnızca ekonomiyle bağlantılı taleplere odaklanmamış, aynı zamanda insan hakları, çevrecilik, ifade özgürlüğü ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi post-materyalist gündemlere de sahip olmuştur. Böylece sosyal demokrasi, değerleri dönüşen dünyanın yeni değer ve taleplerine cevap verebilen bir ideoloji hüviyeti kazanmıştır.

Yazar Katkıları: Makalenin bütünü tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Belgesi: Etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

Author Contributions: The entire study has been prepared by a single author.

Peer-review: Externally peer-reviewed

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Ethical Committee Approval: Ethics committee approval is not required.

KAYNAKÇA

- Adler-Karlsson, G. (1978). Is capitalism stronger than ever?. *Acta Oeconomica*, 20(3), 339-348. <http://www.jstor.org/stable/40728616>
- Aggestam, L. & Hyde-Price, A. (2025). 'Crossing the Rubicon': Explaining Sweden's decision to join NATO. *The British Journal of Politics and International Relations*, 0(0). doi:10.1177/13691481251341683
- Akat, A. S. (1991). *Sosyal demokrasi gündemi*. İstanbul: Armoni Yayıncılık.
- Anugrah, I. (2012). Olof Palme, sang revolusioner reformis. *Indo Progress*. <https://indoproggress.com/2012/02/olof-palme-sang-revolusioner-reformis>
- Başkan, B. (2023a). Democrats and Republicans in the 2010s: A study on political communication in US politics. *TOBIDER – International Journal of Social Sciences*, 7(1), 1-21. doi: dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.13
- Başkan, B. (2023b). International politics and ethics: Positive, negative and reciprocal duties on global poverty. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 381-399. doi: 10.53443/anadoluibfd.1203682
- Carlson, B. & Hatti, N. (2016). The Swedish Welfare State Model: A brief overview. *Social Science Spectrum*, 2(4), 216-229.
- Carlsson, I. & Lindgren, A. M. (2008). *What is social democracy?: A book about Ideas and Challenges*. Stockholm: Tankesmedjan Tiden.
- Cem, İ. (2005). *Sosyal demokrasi ya da demokratik sosyalizm: Nedir, ne değildir* (8. Baskı). İstanbul: Can Yayınları.
- Derfler, L. (2011). Olof Palme: "Moral duty is discontent on a large scale": Creation. L. Derfler (Ed.), *The Fall and Rise of Political Leaders: Olof Palme, Olusegun Obasanjo, and Indira Gandhi* içinde (s. 1-27). New York: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9780230117242_1
- Dow, G. (1993). What do we know about social democracy?. *Economic and Industrial Democracy*, 14(1), 11-48. doi:10.1177/0143831X93141002
- Esaiasson, P., & Granberg, D. (1996). Attitudes towards a fallen leader: Evaluations of Olof Palme before and after the assassination. *British Journal of Political Science*, 26(3), 429-439. <http://www.jstor.org/stable/194108>
- Esping-Andersen, G. & van Kersbergen, K. (1992). Contemporary research on social democracy. *Annual Review of Sociology*, 18, 187-208. doi:10.1146/annurev.so.18.080192.001155
- Fredriksson, G. (t. y.). *İsveç'in barış simgesi: Olof Palme* (Çev. M. Karaoğlu). İstanbul: Sosyal Demokrasi Vakfı.

- Guogis, A. & Rakšnys, A. V. (2016). Improvement of public governance by Olof Palme and his historical ideological heritage (30 years after the assassination of Palme in Stockholm). *Regional Formation and Development Studies*, 19(2), 35-43. doi:10.15181/rfds.v19i2.1281
- Hedin, A. (2015). The origins and myths of the Swedish model of workplace democracy. *Contemporary European History*, 24(1), 59-82. doi:10.1017/S0960777314000423
- Herz, J. H. (1950). Idealist internationalism and the security dilemma. *World Politics*, 2(2), 157-180. doi:10.2307/2009187
- Jenkins, P. (1989). The assassination of Olof Palme: Evidence and ideology. *Contemporary Crises*, 13, 15-33. doi:10.1007/BF00728874
- Jonsson, K. (2022). Unifying solidarity: The concept of international solidarity in Swedish social democracy 1972-1985. *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory*, 25(1), 27-48. doi:10.33134/rds.371
- Joshi, D. K. (2023). A Daoist political leadership approach to nonviolence: The case of Olof Palme. *Journal of Pacifism and Nonviolence*, 2(2), 1-29. doi:10.1163/27727882-bja00020
- Lennon, T. (2016, February 26). Murder of the Swedish Prime Minister Olof Palme - The man who kicked the hornet's nest - still unsolved after 30 years. *The Daily Telegraph*.
- Lillbacka, R. (2010). Was Olof Palme killed by an intelligence agency?. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 24(1), 119-147. doi:10.1080/08850607.2010.501705
- Meyer, T. & Hinchman, L. P. (2007). *The theory of social democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Olof Palmes Minnesfond. (2021). *I Sverige*. <https://www.palmefonden.se/om-olof-palme/i-sverige>
- Palme, O. (1964). Olof Palme's speech at SSU Congress May 12th 1964. https://olofpalme.arbark.se/wp-content/dokument/860221b_folkrikisdag.pdf
- Palme, O. (1970, June 8). The emancipation of man. *Address by Mr. Olof Palme, Swedish Prime Minister, at the Women's National Democratic Club, Washington D.C.* https://olofpalme.arbark.se/wp-content/dokument/700608_emancipation_of_man.pdf
- Palme, O. (1972a, June 6). Statement by Prime Minister Olof Palme in the Plenary Meeting. https://olofpalme.arbark.se/wp-content/dokument/720606a_fn_miljo.pdf
- Palme, O. (1972b, October 1). *Olof Palme: Democratic socialism means solidarity*. Stockholm: Social Democratic Party of Sweden.
- Palme, O. (1976, February 20). Prime Minister Olof Palmes's Speech at the Conference of the Swedish Union of Social Democratic Women on February 20, 1976. https://olofpalme.arbark.se/wp-content/dokument/760220c_sskf_konferens.pdf
- Palme, O. (1983, September 28). Speech made to the Assembly. *Parliamentary Assembly*. <https://assembly.coe.int/nw/xml/Speeches/Speech-XML2HTML-EN.asp?SpeechID=169>

- Palme, O. (1990). *Socialism, peace and solidarity: Selected speeches of Olof Palme*, E. S. Reddy (Ed.). New Delhi: Vikas Publishing House.
- Palme, O. (t.y.). *World Dignity University*. <https://worlddignityuniversity.org/quotes/olof-palme>
- Przeworski, A. (1980). Social democracy as a historical phenomenon. *New Left Review*, I/122, 1–11. doi:10.64590/27m
- Quirico, M. (2009). Kjell Östberg, I takt med tiden. Olof Palme 1927-1969.(Stockholm, Leopard, 2008, pp.427). *Nordicum-Mediterraneum*, 4(1), 99-101. doi:10.33112/nm.4.1.15
- Ruin, O. (1990). *Tage Erlander: Serving the welfare state, 1946-1969* (trans. M. F. Metcalf). London: Baker & Taylor.
- Suhonen, D. (2024). The last Social Democrat. *Tribune*. <https://tribunemag.co.uk/2024/02/the-last-social-democrat-2>
- Sundström, A. (2021). Looking through Palme's vision for the global environment. *Environmental Policy and Law*, 51(1-2), 83-90. doi:10.3233/EPL-219009
- Tawat, M. (2017). The birth of Sweden's multicultural policy. The impact of Olof Palme and his ideas. *International Journal of Cultural Policy*, 25(4), 471-485. doi:10.1080/10286632.2017.1335719
- United Nations [UN]. (t.y.). *United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm*. <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>
- Walters, P. (1987). The Legacy of Olof Palme: The condition of the Swedish model. *Government and Opposition*, 22(1), 64–77. <http://www.jstor.org/stable/44483627>